

Quality Assurance Student Experts

2019-1-SK01-KA203-060807

Szakpolitikai ajánlás
Policy Recommendations

**Közpolitikai ajánlások a magyar felsőoktatási
minőségbiztosítás fejlesztése érdekében a hallgatói
képviselet szemszögéből**

Hallgatói Önkormányzatok Országos Konferenciája (HÖÖK)

2022.

**Az Európai Unió
Erasmus+ programjának
társfinanszírozásával**

Az Európai Bizottság támogatása ezen kiadvány elkészítéséhez nem jelenti a tartalom jóváhagyását, amely kizárólag a szerzők álláspontját tükrözi, valamint a Bizottság nem tehető felelőssé ezen információk bármilyen felhasználásáért.

A felsőoktatási minőségbiztosítás helyzetképe a hallgatói érdekképviselet szemszögéből

A Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottság a felsőoktatásban folyó képzés, tudományos kutatás, művészeti alkotótevékenység tudományos minőségének ellenőrzését, biztosítását és értékelését elősegítő országos szakértői testület. A MAB fő feladata Magyarország felsőoktatási intézményeiben a magas szintű oktatást támogató értékelő tevékenység, a képzés valamennyi szintjét és résztvevőjét támogató minőségbiztosítás. A MAB tevékenysége során figyelembe veszi a felsőoktatásra vonatkozó jogszabályokat, ellátja a számára előírt feladatokat, megfelel az ESG 2015 által rögzített kritériumoknak, és alkalmazza a MAB szakbizottsági és testületi munkája során kidolgozott objektív, komplex és korszerű szempontokat. A MAB tevékenységével erősíti a független működést, értékelő munkájában a nemzetközi sztenderdeknek megfelelő módszertant alkalmaz, fejleszt és/vagy adaptál. A MAB szakértői, akkreditációs, elemző és javaslattevő tevékenysége, követve a nemzetközi sztenderdekben rögzített értékelveket, objektív kritériumrendszerre épül, független, elfogulatlan, politikamentes. A MAB valamennyi tevékenységével törekszik a felsőoktatási intézmények belső minőségbiztosítási kultúrájának erősítésére, segítve ezzel a magyar felsőoktatás minőségének javítását, nemzetközi elismertségének növelését. A MAB munkáját mind a tudományterületi szakbizottságok, mind az intézményi látogatóbizottságokban hallgatói delegáltak segítik, akik teljes jogú tagjai azoknak. A hallgatói képviselők így a szaklétesítések, szakindítások, intézményakkreditációs látogatások, valamint az egyetemi tanári pályázatok elbírálásakor is részt vesznek a belső és külső minőségbiztosítási folyamatokban egyaránt.

A Bologna-rendszerű képzések bevezetését követő 10 évben nem került sor a felsőoktatási intézmények által indítható képzések felsorolását, valamint tartalmát meghatározó jogszabályok átfogó felülvizsgálatára. Így 2015-re időszerűvé vált a felsőoktatási szakok struktúrájának és az egyes szakok tartalmi kereteinek modernizációja. A Kormány 2015 júniusában fogadta el a felsőoktatási szakok jegyzékét újraszabályozó 139/2015. (VI. 9.) Korm. rendeletet. Ezt követően a Magyar Rektori Konferencia, valamint a felsőoktatáson kívüli szakmai, illetve munkaadói szervezetek – részleges – bevonásával felülvizsgálatra kerültek a

szakok képzési és kimeneti követelményei, amelynek eredményeképpen kiadásra került a felsőoktatási szakképzések, az alap- és mesterképzések képzési és kimeneti követelményeiről, valamint a tanári felkészítés közös követelményeiről és az egyes tanárszakok képzési és kimeneti követelményeiről szóló 8/2013. (I. 30.) EMMI rendelet módosításáról szóló 18/2016. (VIII. 5.) EMMI rendelet. A rendelettel megállapított új követelményeket első alkalommal a 2017/2018. tanévben az első évfolyamot megkezdő hallgatókra kell alkalmazni. Az intézményeknek tehát 2017 nyaráig kellett átdolgozniuk tanterveiket, és szeptembertől már a megújult szerkezetben indulhattak a képzések. A Fokozatváltás a Felsőoktatásban kormányzati stratégia 3.1.5-ös pontja is megállapítja, hogy a szakok Képzési és Kimeneti Követelményeinek 2016-os felülvizsgálata sikeresen lezárult, azonban annak a gyakorlatba történő implementálása még nem ment végbe teljes mértékben.

A képzések tartalmán belül a szakmai gyakorlatok kérdését is önállóan kell említeni, hiszen ezek továbbra is hangsúlyos szerepet kapnak számos szak képzési és kimeneti követelményeiben, ugyanakkor a korábbi, a szakmai gyakorlatokkal kapcsolatos költségeket célzottan fedező támogatás megszűnése óta az intézmények egyre kevesebb figyelmet tudnak fordítani ezekre. Előrelépést jelentett, hogy az új képzési és kimeneti követelményekben a legtöbb szakmai gyakorlathoz már tartozik kreditérték, ugyanakkor még mindig találni olyan szakokat, ahol ez nem valósul meg. További pozitív változás az is, hogy 2016 óta az Oktatási Hivatal helyszíni ellenőrzés keretében vizsgálhatja a felsőoktatási intézmény szakmai gyakorlat-szervezési tevékenységét, a nyilvántartásában lévő szakmai gyakorlólóhely, belső gyakorlólóhely nyilvántartási adatainak valóságát, teljességét, megfelelőségét és jogszerűségét. Az Nftv. szerint a szakmai gyakorlatért díjazás illeti meg a hallgatót.

A hallgatói visszajelzések alapján azonban egyes esetekben a tantárgyak kreditértéke és a teljesítésükhöz szükséges időbefektetés között nem teljesül az Nftv. 108. § 24. pontjában előírt összefüggés, azaz az 1 kredit 30 munkaórának való megfeleltetése. A HÖÖK Kreditjelentéséhez elkészült Többet ér a kredited! kutatás eredményei alapján hallgatók nagy többsége nincs tisztában azzal, hogy a kreditértéknek nem csak a kontaktóra mennyiségét kell díjaznia, hanem a teljes féléves tanulási folyamatot. Ez abból is fakadhat, hogy vélhetően az oktatók nagy többsége sem tudja azt, hogy a kreditértékek meghatározásakor a fenti szabály mind a kontaktórán történő tudásátadás, mind az egyéni tanulás elismerésére szolgál.

A HÖÖK képviselete által a hallgatói érdekek és visszajelzések megjelennek a MAB egyik legfontosabb döntéselőkészítő szintjén, a Stratégiai és Minőségfejlesztő Bizottságban. Nagyobb időtávot átfogó stratégia részdokumentumként a „MAB Cselekvési terv 2019-2021” jó támpontot biztosít arra, hogy a következő 3 év (2022-2024) beavatkozási prioritásait a szervezet felülvizsgálja, és a továbbra is prioritást élvező, de részben megvalósuló feladatokat ütemezését felgyorsítsa és befejezze. Ezekhez az RRF-2.1.1.-2021 program segítséget nyújthat, így nagy lehetőséget tartogat a magyar felsőoktatási minőségbiztosítási rendszer fejlesztése érdekében.

Az átláthatóság érdekében a magyar minőségbiztosítási rendszer különböző stratégiai dokumentumainak célkitűzéseinek és megvalósulásuknak könnyebb követése miatt megfontolandó egy dinamikus frissíthető projekttábla létrehozása. A kiemelt feladatokat így – akár részfeladatonkénti lebontásban – könnyebb lenne monitorozni, az esetleges elakadásokat kiszűrni.

A MAB működésének és portfóliójának tekintetében fontos eredmény a doktori iskolák minőségbiztosítási és akkreditációs rendszerének létrejötte. A doktorandusz képviselet bevonódása a folyamatba külön kiemelendő és előremutató.

Az „aktivitás” növelése a MAB-hoz hasonló szervezeteknél nehezen megfogható célkitűzés lehet, a Cselekvési tervben 2019-2021 közé meghatározott feladatokban egyértelműen történt előrelépés (pl. honlap fejlesztése tekintetében, konferenciák rendezése terén). A HÖÖK ezekhez a célokhoz szervesen hozzájárult, számos belső képzés, konferencia, rendezvény valósult meg a MAB-bal közösen hallgatói minőségbiztosítás fókusszal.

A különböző szervezeti minőségbiztosítási és akkreditációs folyamatok magas színvonalú megvalósítása érdekében a jövőben is kiemelten kell figyelni a szakértői felkészítés rendszerére és a képzési anyagok kidolgozására. Hallgatói dimenzióban erre a HÖÖK kiemelt figyelmet fordít, a tagok esetleges gyors cserélődése miatt fontos a folyamatos tudástranszfer biztosítása. Amennyiben az RRF-2.1.1.-2021 program keretein belül erre nyílik lehetőség, a hallgatói vagy doktorandusz tagok, szakértők képzésének fejlesztése új projektként implementálható.

A különböző eljárási szabályzatokkal és szabályozással kapcsolatos feladatok folyamatosan

jelen vannak a MAB működésében. A szervezet célja, hogy a regulációs környezet a legjobban kiszolgálja a napi működést, így ezek alapján kell meghatározni a részlegesen megvalósuló projektek prioritásait.

A hallgatói érdekképviselet jövőképe a felsőoktatási minőségbiztosítás területén

A fenti problémák orvoslása érdekében, a hallgatói vélemények megismerése és HÖÖK belső érdekegyeztető fórumainak véleményét összegyűjtve az alábbi általános javaslatokat fogalmazzuk meg a képzések tartalmát és azok minőségbiztosítását illetően:

1. A kritériumkövetelményeket (0 kredites tárgyakat) mint az ECTS-el ellentétes módon megjelenő tanegységeket, meg kell szüntetni vagy kreditet érő tárgyakká konvertálni azokat.

A magyarországi felsőoktatási rendszerben, a Bologna-rendszerű képzések 2006. évi bevezetése óta jól ismert a *0 kredites* tárgyak fogalma. A gyűjtőfogalomba beletartozhatnak a szakdolgozattal kapcsolatos órátlan tanegységek, az abszolutórium (végbizonyítvány) megszerzéséhez kötelezően teljesítendő testnevelés és sport tárgyak, vagy egyéb a szakos curriculumban történő továbbhaladáshoz szükséges kritériumkövetelmények.

Az Európai kreditátviteli és gyűjtési rendszer (ECTS) alapján, a 2011. évi CCIV. törvény a Nemzeti Felsőoktatásról (Nftv.) 108. § 24. pontjában meghatározza az 1 kredit = 30 óra összefüggést. Az összefüggés alapján a 0 kredit értékkel bíró kritériumkövetelmények és tanegységek oximoront képeznek, melynek feloldása *Az Európai Felsőoktatási Térség minőségbiztosításának standardjai és irányelvei (ESG 2015)*¹ 1.2 *A képzési programok kialakítása és jóváhagyása* alapján felsőoktatási minőségbiztosítási feladat.

A HÖÖK már idézett *Többet ér a kredited!* kutatásának eredményei alapján kijelenthető, hogy a kreditek fogalmának és a kreditrendszer alapelveinek ismerete a felsőoktatási hallgatók esetében széleskörűen nem beágyazott. Ez az információdeficit az egyik oka annak, hogy az ECTS által meghatározott működtetési elvekkel ellentétes 0 kredites tárgyak alkalmazása általánossá vált a magyarországi felsőoktatási intézményekben a Bologna-folyamat bevezetése óta.

¹ https://www.mab.hu/wp-content/uploads/2020/07/ESG_kotet_OFI2016_ESGmagyar.pdf (utolsó letöltés: 2022. 10. 28.)

Fontosnak tartjuk, hogy a kreditrendszer pontos működési elvei, valamint a rendszerben használt alapfogalmak minél széleskörűbben ismertek és készség szinten alkalmazhatóak legyenek a magyarországi felsőoktatási hallgatók körében. Ennek a célnak az elérésében fontos szerepet kapnak a felsőoktatási intézményekben működő hallgatói önkormányzatok is. A hallgatói önkormányzati képviselők számára a HÖÖK folyamatos továbbképzést biztosít, ahol kiemelt témakörként kezeljük nemcsak a hallgatói tanulmányi adminisztráció, hanem a felsőoktatási minőségbiztosítás témakörét is.

Mindezek alapján javasoljuk, hogy a belső és külső minőségbiztosítási folyamatok során a felsőoktatási intézmények képzési programjaiban előforduló 0 kredites tanegységek legyenek megszüntetve, vagy nullánál nagyobb, a valós hallgatói időbefektetés mértékével arányos kreditértékkel bíró tanegységekké legyenek konvertálva.

2. A MAB intézményi akkreditációs eljárásai során a bizottságnak ellenőriznie kell, hogy a tantervek megalkotása után, az intézmény rendelkezik-e szabályozott folyamatokkal, az allokált kreditértékek validálására. A tantervek felülvizsgálatának ezen folyamatába a helyi hallgatói önkormányzat bevonása szükséges, a hallgatói érdekek megjelenítésére. Az eljárás során különös tekintettel kell lenni a szakmai gyakorlatok kreditértékének ellenőrzésére.

Amikor egy hallgató bekerül a felsőoktatásba, a számára elérhető curriculum tartalmazza a 3 (alapszak), 5 (osztatlan képzés) vagy 2 (mesterszak) év tematikáját, kredit értékekkel együtt. Már akkor jól láthatóvá válik, hogy mely tárgyak a magas kreditértékkel rendelkezők, viszont a befektetett munka mennyisége - ami egy kredit esetében 30 órának felel meg - csak akkor derül ki, amikor már a képzését megkezdte. Ezután jól láthatóvá válik, hogy melyek azok a tárgyak, amik a befektetett munkaórákhoz képest túl alacsony, vagy épp túl magas kreditértékkel rendelkeznek. Itt fontos az, hogy a hallgató ezt jelezni tudja a hallgatói önkormányzat felé, aki a kérdés kivizsgálása után tovább tudja vinni ezt az ügyet oktatói, dékáni, tanulmányi bizottsági, vagy ha kell szenátusi szintre. Fontos a témán belül vizsgálni a bukási arányt, mert abban az esetben, ha ez évfolyamokon keresztül kiemelkedő, ott valószínűleg probléma van. Ám ez akkor is jelentkezhet, ha egy magas kreditértékű kurzusnál túl sok a jeles érdemjegyek aránya, ott feltehetőleg érdemes átgondolni a tematika átstrukturálását, a kreditérték szintrehozását.

Kiemelt figyelmet kell fordítanunk arra, hogy a szakmai gyakorlatra elég kredit jusson az alapszakon legalább száznyolcvan; legfeljebb kétszáznegyven, osztatlan képzésen legalább háromszáz; legfeljebb háromszázhatvan, illetve a mesterképzésben legalább hatvan; legfeljebb százhusz kreditből.

A ráépülő tárgyak kontextusában is vizsgálni kell ezt a kérdést: ha egy ráépülő tárgy első része 6 kredit, majd a következő lépcsője is 6 kredit, és az adott kurzust, csak egy év múlva tudja a hallgató ismételtten felvenni, ez azt jelenti, hogy két félév alatt 12 kredit teljesítésétől eshet el, ezzel kockáztatva az önköltséges képzésre való átsorolás veszélyét.

Rendkívül kardinális küldetése lehet az intézményeknek a kreditrendszerrel kapcsolatban, hogy évente felülvizsgálják, beépítsék az azzal kapcsolatos megfigyeléseket, az esetleges problémákat és javaslatokat. Alapvetőnek kellene lennie, hogy évről évre frissüljön, és lekövesse a piaci és a társadalmi igényeket. Emelett elengedhetetlen lenne az is, hogy igazodjon a generációs változásokhoz, illetve a digitális világ innovációhoz. Remek innovációs lehetőségként a kreditrendszer követhetné az online oktatás térnyerését is, kiemelt figyelmet fordítva arra, hogy egy e-learning rendszeren nem lehet ugyanolyan minőségű órát tartani, mint egy kontakt oktatás keretein belül, így a követelményrendszert - és ennek mentén a kreditértékeket is - optimalizálni szükséges.

3. Az intézményi szinten zajló tantervi követelmények felülvizsgálatakor az egyéni tanulási folyamatot erősíteni szükséges; nyugat-európai mintáknak megfelelően a szakterületek és tanegységek meghatározásakor törekedni kell a tantervi fragmentáltság megszüntetésére, a tantárgyak kreditértékének növelésére.

A felsőoktatási intézmények belső minőségbiztosítási folyamatainak fontos eleme a képzési programokhoz, szakokhoz tartozó tantervek időről-időre történő szakszerű és átfogó felülvizsgálata. Fontosnak tartjuk, hogy ezen felülvizsgálati folyamatok során nem kizárólag a tanterv részét képező tudásanyag naprakészségét szükséges felülvizsgálni, hanem az ESG 2015 sztenderdjeinek megfelelően az egyéni tanulási folyamatok előtérbe helyezésének lehetőségét is célszerű megvizsgálni.

Az ESG 1.9 sztenderdje kimondja, hogy a belső minőségbiztosítás fontos kritériuma a képzési programok folyamatos figyelemmel kísérése és a hallgatói és társadalmi igények szerint

történő felülvizsgálata. A korszerű, a munkaerőpiacon hasznosítható szaktudást nyújtó felsőoktatási képzések velejárója a hallgatók egyéni tanulási folyamatainak előtérbe helyezése a pusztán kontaktórákon alapuló tantervi hálókkal szemben. Ahogy azt már a jelen dokumentum korábbi szakaszában kifejtettük, hogy már több mint másfél évtized eltelt a Bologna-típusú, kreditrendszer alapú felsőoktatás magyarországi bevezetését követően, az ECTS-ben meghatározott kredit-munka összefüggés valódi jelentése a mai napig nem ágyazódott be sem az oktatók, sem a hallgatók körében. Az egyes felsőoktatási tanegységek kreditértékének meghatározása során túlsúlyban vannak a tanegységhez kötött kontaktórák a hallgató egyénileg folytatott, akár gyakorlati szemléletben megvalósuló munkatevékenységével szemben.

Kiemelkedően fontosnak tartjuk, hogy a felsőoktatási intézményekben működő hallgatói önkormányzatok tevékeny szerepet kapjanak az intézményekben folyó tanterv felülvizsgálati folyamatokban. A 2011. évi CCIV. törvény a nemzeti felsőoktatásról 61§. 3. pontja alapján “a hallgatói önkormányzat véleményt nyilváníthat, javaslattal élhet a felsőoktatási intézmény működésével kapcsolatos valamennyi kérdésben. A felsőoktatási intézmény szervezeti és működési szabályzata határozza meg azokat az ügyeket, amelyekben a hallgatói önkormányzat véleményét ki kell kérni, illetve amely ügyekben dönt.” Ez alapján javasoljuk, hogy a felsőoktatási intézmények hallgatói önkormányzatainak szerepe az intézményi tantervek felülvizsgálata során is nevesítve legyen az intézményi szervezeti és működési szabályzatokban.

4. A szakindítási eljárások során a MAB-nak kiemelten vizsgálnia szükséges, hogy az előakkreditációs anyagokban megjelenjenek-e a fentebbi elvárások, az egyéni tanulási folyamatok, valamint a tanulásorientált szemlélet.

A haza felsőoktatási akkreditációs rendszerben tovább kell erősíteni azt a szemléletet, miszerint már a szakindítási eljárások során figyelembe vételre kell kerülniük a minőségbiztosítási szempontoknak. A hallgatói képviselő egyik feladata, hogy intézményi és országos szinten egyaránt felhívja a figyelmet arra, hogy ezekről az aspektusokról nem szabad megfeledkezni akkor sem, amikor az adott intézmény új képzési programot kíván indítani.

A minőségbiztosítási kultúra tehát az a terület, amely megteremtésében a hallgatói önkormányzatnak oroszlán részt kell vállalnia. Ez az újfajta megközelítés lehetővé teszi azt,

hogy még az előakkreditációs eljárás megkezdése előtt a hallgatói önkormányzat fókuszba helyezze a minőségbiztosítási szempontokat abban az esetben is, ha az intézmény minőségbiztosítási kultúrája ezt önmagában nem garantálja vagy teszi lehetővé. Ebben természetesen partnernek kell lennie az intézménynek is.

Amennyiben a fentebbiek adottak, a Magyar Akkreditációs Bizottság számára aktuálissá válik a korábbi szakpolitikai ajánlás, miszerint vizsgálja kiemelten a minőségügyi elvárásokat az előakkreditációs eljárások során.

A tanulóorientált szemlélet - bár szabályozói szinten már a minőségbiztosítási kultúra része - még nem kellően elterjedt a magyar felsőoktatásban. Annak ellenére, hogy a tanulási eredményeket a hazai intézmények már beépítették a képzési struktúráikba, a legtöbb esetben mégsem eszerint szerveződik az oktatás menete. A hallgatóközpontú tanulás szintén csak sporadikusan került át a gyakorlatba, és a széles körű elterjedése még nem következett be.

Ennek a szemléletváltásnak fontos érdekelti köre a hallgatóság, amelynek véleményünk szerint ki kell vennie a részét az oktatás szemléletváltásából. A hallgatói önkormányzatok közötti eszmecsere, különös tekintettel az intézményi jógyakorlatok cseréjére, esszenciális részét kell, hogy képezze a minőségbiztosításnak. Ezáltal a hallgatói mozgalmon keresztül indukálható a felsőoktatási minőségbiztosítási ökoszisztéma. A hallgatói képviselők a jógyakorlatokat be tudják mutatni az intézményeik számára, ezáltal hozzájárulnak ahhoz, hogy meghonosodjanak az új módszerek a saját képzéseiken.

Ez hozzájárul ahhoz, hogy az előakkreditációs eljárásban az intézmények képesek legyenek arra, hogy a fentebb bemutatott szempontokat érvényesítsék, így a MAB vizsgálni tudja, hogy már az eljárás megindítása során milyen minőségbiztosítási kultúra jellemzi az intézményt.

5. Létre kell hozni egy olyan felületet, ahol a hallgatók átlátható és transzparens módon értékelhetik a szakmai gyakorlati helyeket, amely megkönnyíti a gyakorlat előtt álló hallgatók választását is.

A gyakorlatigényes szakok esetében előremutató lenne egy olyan felület létrehozása, amely biztosítaná a szakmai gyakorlati helyek értékelését, illetve összegyűjtését. A felület lehetőséget adna a hallgatóknak arra, hogy értékeljék és összegezzék tapasztalataikat, megfogalmazzák a véleményüket a gyakorlati tapasztalatokról.

A különböző képzések esetében kiemelten fontos, hogy a megvalósuló gyakorlatok a lehető legnagyobb tapasztalatszerzési lehetőségeket biztosítsák a hallgatók számára, amelyek a későbbi, munkaerőpiacon vállalt tevékenységüket könnyítik.

A hallgatók számára kiemelten fontos, hogy a gyakorlati tevékenységük során nyitott környezetben, viszonylag rövid idő alatt legyen lehetőségük megismerkedni a tanult szakjukhoz kapcsolódó piaci környezettel.

A gyakorlati helyek egyik minőségbiztosítási eszköze egy olyan értékelő felület lehet, amelyen a hallgatóknak lehetőségük van visszajelezni a tapasztalatukról transzparens módon. A visszajelzés segítheti a gyakorlati helyet választó hallgatókat, hiszen láthatóvá válik, hogy a tanult szakjukhoz melyik gyakorlati helyek igazodnak legjobban, illetve hol tudják megszerezni azt a tudást, amely segíti őket tanulmányukban, illetve munkavállalóként.

Szakpolitikai javaslatok a Fenntartó, valamint az Ügynökség felé a felsőoktatási minőségbiztosítás fejlesztéséhez

1. A Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottság szakértői büdzséjének bővítése, MAB Tanácsadó Szolgálat létrehozása és a megkezdett informatikai fejlesztések további támogatása

Az ESG 2015 3.5-ös sztenderdjével összhangban a hallgatói képviselő is kiemelten fontosnak tartja, hogy a hazai minőségbiztosítási ügynökség a munkájához rendelkezzen elegendő és megfelelő emberi és pénzügyi erőforrással. A Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottság éves költségvetése a 2020-as évre tervezett költségvetési számai szerint 365 millióra forint rúg, melyből 200 millió forintot a fenntartó költségvetési támogatás formájában biztosít a szervezet számára. A bevételek további markáns részét képezik 165 millió forint erejéig a szakértői díjak, melyek az eljárásokból érkező bevételeket jelentik. Ebből a szervezet alapvető bérjellegű juttatásainak tiszteletdíjain (melyek összesen 228 millió 430 ezer forintot jelentenek), túl szakértői díjakra összesen 64 millió 200 ezer forintot fordít a szervezet, azaz a bérjellegű kiadások 28%-át költi mindössze szakértői tiszteletdíjakra.

A MAB 2019-2024-ig terjedő Stratégiájában célként határozta meg, hogy a „Testület, Titkárság és Szakbizottságok hatékonyabb működése érdekében folytatni szükséges a szakértői bázisának (hazai és nemzetközi) megújítását. A 2018 folyamán megkezdett és folyamatos fejlesztés folytatásaként szükséges egy kiszámíthatóan igénybe vehető, stabil szakértői kör kialakítása.” Úgy véljük, hogy a megfelelő hazai és elsősorban a minél inkább bevonandó nemzetközi szakértői kör megszólítását nagyban segítené. A nemzetközi főtítkári pozíció létrehozását a HÖÖK üdvözölte, és igyekszünk a saját kapcsolatrendszerünk segítségével a MAB nemzetközi beágyazottságát is segíteni, mélyíteni. Ezt támogatja a MAB Stratégia azon állítása is, hogy a „magyar felsőoktatás nemzetközi beágyazottságának és kapcsolatrendszerének erősítése a 2019-2024-es stratégiai időszak olyan prioritást élvező célkitűzése, amelynek teljesítéséhez a feltételek megteremtése és az eljárásrend kialakítása az

első stratégiai szakaszban haladéktalanul szükséges.” Ezt megteremteni akkor lehetséges ha a nemzetközi bírálók bevonása minél korábban megtörténik. A COVID-19 járvány következtében online működésre átállt belső struktúra pedig valódi lehetőséget biztosít a külföldi szakemberek könnyebb becsatlakozására. Ez természetesen felveti azokat a kérdéseket, melyeket a MAB Stratégia is említ (pl. angol, mint munkanyelv bevezetése), de első körben úgy gondoljuk, hogy ez a feladat akár szinkrontolmács szolgáltatás biztosításával is áthidalható, melynek költségei elhanyagolhatóak ahhoz a plusz értékhez képest, amit a nemzetközi szaktekintélyek hazai megjelenése valójában jelentene.

A szakértői bázis megújításának második fázisaként javaslatot tennénk arra, hogy vizsgálja meg az Ügynökség egy Tanácsadó Szolgálat megszervezésének lehetőségét. A Tanácsadó Szolgálat elképzelésünk szerint azon állandó oktatói és külsős szakértőkből állhatna fel, akik maguk is minőségügyi kutatásokat folytatnak, minőségügyi és minőségbiztosítási tapasztalatokkal rendelkeznek akár a munkaerőpiac, akár a felsőoktatás világában. Ezt a kört egészíthetnék ki azok a hallgatói szakértők, akik részt vettek a HÖÖK nemzetközi képzésén és elhivatottságot éreznek a felsőoktatási minőségfejlesztés ügye iránt. A Tanácsadó Szolgálat megszervezése összhangban állna a MAB Stratégia azon pontjával, hogy erősíteni szükséges a MAB tanácsadó és támogató szerepét. Ez a belső szervezeti egység alkalmas lehet arra, hogy a felsőoktatási intézmények felmerülő kérdéseit az akkreditációs látogatások között megválaszolja, az akkreditációs jelentésekben megfogalmazott fejlesztési javaslatok megvalósulását segítse, valamint az intézmények hazai és nemzetközi oktatási-tudományos tevékenységét támogató minőségbiztosítási gyakorlat és kultúra javítása. A Szolgálat megszervezése lehetővé tenné azt is, hogy az ESG2015 3.4-es sztenderdjével összhangban megfogalmazott Stratégiában is deklarált tematikus elemzések jó része külső piaci szereplők bevonása nélkül, belső szakértői bázis tapasztalatán fogalmazódjon meg.

Itt szükséges arról is szólni, hogy a korábban megkezdődött informatikai fejlesztések folytatására a COVID-19 világjárvány szintén ráerősített. A MAB Titkársági Információs Rendszer (TIR) stabil szoftver működését hallgatói oldalról úgy véljük egy ergonomikusabb kezelőfelülettel kéne összehangolni, mely segíteni hivatott az oktatói/szakértői kör magabiztosabb eligazodását is a rendszerben. A Teams felület kiváló platformot biztosít az online ülések lefolytatására, az intézménylátogatások kiscsoportos meghallgatások kezelésre,

azonban megvizsgálni szükséges azt, hogy milyen további adat- és kibervédelmi megoldások szükségesek a biztonságosabb működtetéshez. A TIR-t kiegészítve, vagy a MAB weboldalát fejlesztve továbbá szükségesnek tartanánk egy tudástér felület létrehozását, ahol a nemzetközi jógyakorlatok összegyűjtésére is sor kerülhetne. Az informatikai fejlesztések és az adatvédelmi fejlesztések költségeit véleményünk szerint a Fenntartói oldalnak mielőbb szükséges biztosítani, hogy a lehető legkorábbi időpontban ezek megvalósulhassanak.

2. A MAB Felülvizsgálati Bizottság megerősítése, a hallgatói képviselet megjelenítése a felülvizsgálati bizottság munkájában

Az ESG 2015 2.7-es sztenderjével összhangban, a MAB Szervezeti és Működési Szabályzat 51§-ának értelmében a MAB Felülvizsgálati Bizottságot (a továbbiakban: MAB FvB) működtet annak érdekében, hogy amennyiben részéről azonos tárgyban, vagy ugyanazon személy tekintetében egy eljárás keretében újabb szakértői vélemény, szakvélemény kialakítása szükséges, az elfogulatlan, pártatlan és objektív szempontokon alapuljon. A hallgatói részvétel biztosítása kiemelt szempontként jelenik meg az ESG Ügynökségekre vonatkozó belső minőségbiztosítási rendszereinek kialakításában is. Úgy véljük, hogy a hallgatói részvétel nem csak erősíteni az FvB döntések legitimitációját, de lehetővé tenné az abban helyet foglaló tagok munkájának segítségét is. Amennyiben ez a lehetőség létrejönne fontosnak tartjuk, hogy a Plénum hallgatói delegáltjával azonos feltételek vonatkozzanak rá a megbízásának időtartamát illetően. E mellett természetesen vonatkozzon a delegáltra minden olyan feltétel is, mely az SZMSZ-ben már meghatározásra került az FvB tagjaival kapcsolatban.

3. A hallgatói szakértői képzések finanszírozásának állandóvá tétele, az oktatói/szakértői képzések elindítása hazai vagy nemzetközi források bevonásával

A Hallgatói Önkormányzatok Országos Konferenciája (HÖÖK) 2019. január 1-jén hivatalba lépő új elnöksége a jubileumi évforduló kapcsán egy 30 pontos akciótervet fogalmazott meg.² A 30 projekt kiválasztásakor az érdekképviseleti portfólióból kézenfekvő volt a kreditrendszer részletes vizsgálata. A HÖÖK Elnöksége az elmúlt 10 évben kiemelten és komplex módon nem

² A 30 év-30 projekt akcióterv pontjait részletesen lásd: <https://hook.hu/hu/velunk-tortent/30-ev-30-projekt-2501> (Letöltés ideje: 2020. 09. 04.)

foglalkozott a magyar felsőoktatási rendszer alapjaként is definiálható keretrendszerével, egyes részterületeit azonban már a korábbi szakmai-érdekképviseleti anyagaink is érintették.³

A HÖÖK a Szlovákiai Országos Hallgatói Képviselettel (SRVS) valamint az Európai Hallgatói Szövetséggel (ESU) közösen 2019 nyarán nyert el egy Erasmus+ pályázatot a minőségbiztosítási (quality assurance) képzések professzionalizálására.⁴ Felismerve azt, hogy a magyar felsőoktatási minőségbiztosítási rendszer az európai minőségbiztosítási struktúra elválaszthatatlan része, a pályázatba történő becsatlakozással a HÖÖK korábbi belső képzési rendszerét kívántuk professzionalizálni, valamint nemzetközi kontextusba helyezni.

A projekt keretében először is a MAB tevékenységében már résztvevő és a korábbi belső képzések megszervezésében segítő hat kolléga kiválasztására került sor.⁵ A hat delegált 2019. október végén egy brüsszeli képzési hét során az ESU és az Európai Konzorcium a Felsőoktatási Minőségbiztosításért Szövetség (ECA) QA Super Expert képzésén vehetett részt, ahol a felsőoktatásra vonatkozó külső és belső európai sztenderdek (ESG 2015) megismerésén túl felkészítést kaptak arra, hogy egy negyven fős hazai szakértői bázist alakítsanak ki. A képzés további elemeinek célja az volt, hogy a magyar felsőoktatási minőségbiztosításhoz kapcsolódó hallgatói szakértői kört a HÖÖK Tagönkormányzatok képviselőivel töltsük fel.

Intézményi érdekképviseleti munka során a helyi hallgatói képviselők számos alkalommal találkoznak a minőségirányítás, minőségbiztosítás kérdéskörével: akár egy kari vagy egyetemi minőségbiztosítási bizottságban, az új szakok indításakor és a képzések akkreditációjának

³ Szemléletváltást a Tanárképzésben! 2019. <https://hook.hu/hu/felsooktatas/szemleletvaltast-a-tanarkepzesben-> (Letöltés ideje: 2020. 09. 04.); 21 pont a XXI. századi bölcsészképzésért. 2019. <https://hook.hu/hu/felsooktatas/21-pont-a-xxi-szazadi-bolcseszkepzesert> (Letöltés ideje: 2020. 09. 04.); HÖÖK Kreditjelentés. 2020.

⁴ A projekt konzorciumi formában került megvalósításra. Projektszáma: 2019-1-SK01-KA203-060807 A projekt vezetője a szlovák fél, magyar részről a kapcsolattartást Kosztrihán Dávid, a HÖÖK Külügyekért felelős elnökségi tagja és Kovács Péter, a HÖÖK elnökhelyettese végezte.

⁵ A hat QA Super Expert névsora:

- Hassmann Bálint, a MAB Agrártudományi Bizottság tagja, többszörös MAB LB-tag
- Jancsó András, a MAB Bölcsészettudományi Bizottságának tagja, többszörös MAB LB-tag
- Kaizinger Tamás Töhötöm, a MAB Társadalomtudományi Bizottságának korábbi tagja, többszörös LB tag
- Pekár Zoltán, a MAB Műszaki Tudományok Bizottságának tagja, többszörös MAB LB-tag
- Dallman Kristóf, a MAB Társadalomtudományi Bizottság tagja, MAB LB-tag
- Menyhárt Barbara, MAB LB-tag

felülvizsgálatakor, valamint a teljes intézményi akkreditációs folyamatok önértékelési jelentéseinek elkészítése során. Remek lehetőségnek gondoltuk ezt a programot arra, hogy az intézményi belső és külső minőségbiztosítási folyamatokban részt vevő kari vagy egyetemi kollégák még felkészültebben vegyenek részt az érdekképviselői tevékenységünk ezen szegmensében. A projekt keretében megismerkedhettek továbbá a magyar képviselők a szlovák, valamint brüsszeli hallgatókkal is, ezért a szakértői körhöz történő csatlakozást segítő képzési hétvégék során az előadások egy része angol nyelven zajlott, míg a kiscsoportos tréningek és a készség- és képességfejlesztő programok magyar nyelven kerültek megszervezésre.

A projekt megvalósulását segítette azt, hogy a magyar felsőoktatási ágazatirányítás az Európai Felsőoktatási Térség létrehozását (EHEA) felügyelő Bologna Follow-up Group (BFUG) 2018-2020 közötti időszakára tervezett munkamenetében vállalta a hallgatók minőségbiztosítási szakértői képzési rendszer kidolgozását. A BFUG munkáját három munkacsoport támogatja, melyek közül az egyik minőségbiztosítási tematikus munkacsoport (Bologna Peer Support Group on QA). A munkacsoportban összeállított intézkedési tervben kiemelt figyelmet szentelt a magyar ágazatirányítás a hallgatói felkészítésre, így a minisztérium és a MAB szakmai támogatásával vághattunk bele a képzések kidolgozásába.

Úgy véljük a projekt azon elemei, amelyet a COVID-19 járvány nem tört meg, így az első két felkészítő tréning, valamint a vállalt szakmai anyagok elkészítése garancia lehet arra nézvést, hogy egy fenntartható és minőségi rendszert működtethessen a HÖÖK a továbbiakban is. Ehhez azonban szükségesnek látjuk azt, hogy a HÖÖK éves működési támogatásában megjelenjen a képzések állandó és magas minőségű megszervezéséhez szükséges anyagi erőforrások biztosítása. Az elkészült szakmai anyagok és a sikeres Erasmus projekt menedzselése biztosítékként szolgálhatnak arra nézvést, hogy a következő HÖÖK elnökségek tagjai is hasonló színvonalon tudják majd folytatni a megkezdett munkát. Továbbá fontosnak tartjuk, hogy a Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottság koordinálásával megkezdődjön a hallgatói felkészítő tréningek és képzési anyagok gyártása is. Ehhez szintén a megfelelő erőforrások biztosítása szükséges a szervezet számára, továbbá meg kell vizsgálni azt is, hogy a szakértőket hogyan lehet érdekeltté tenni a felkészítő alkalmakon történő részvételre.

4. A Erasmus+ mobilitási projektek felsőoktatási munkatársak képzését célzó pályázataiban minőségbiztosítási és minőségpolitikai hangsúlyainak kidomborítása

Európának biztosítania kell polgárai számára a tudásalapú társadalomban szükséges oktatást, készségeket és kreativitást. Gyorsan változó világunkban a megújuló oktatási rendszereknek alkalmazkodniuk kell a tanítás és tanulás új formáihoz, kihasználva az új lehetőségeket. Az oktatás, a képzés és a nem formális tanulás fontos tényező a munkahelyteremtésben és Európa versenyképességének növelésében. Az Erasmus+ program ennek érdekében 2014 és 2020 között 14,7 milliárd eurót biztosít az európai oktatás, képzés, ifjúsági szakma és sport megerősítésére. Az Erasmus+ keretében a felsőoktatási munkatársak képzési célú (Staff mobility) támogatása is a program részét képezi. A pályázatban az oktatók, adminisztratív és más nem oktató munkatársak külföldi programországbeli partnernél (felsőoktatási intézménynél vagy vállalkozásnál) végzett mobilitása tudástranszfer, vagy készségek fejlesztése céljából (szemináriumok, kurzusok, gyakorlati periódus, átirányítás stb.) érhető el. Az oktatás és képzés területén az alábbi prioritások kerültek meghatározásra:

- Készségek és kulcskompetenciák, mint a vállalkozókészség, digitális kompetenciák és többnyelvűség, továbbá újszerű és tanulóközpontú pedagógiai módszerek fejlesztése;
- Az információs és kommunikációs technológiák (IKT) használatának elősegítése az oktatásban, többek között nyitott oktatási segédanyagokhoz való hozzáférés, IKT-alapú tanítás és a digitális tartalmak felhasználói és előállítói jogainak és kötelezettségének átláthatósága révén;
- Készségek és végzettségek átláthatóságának és elismerésének javítása; Az oktatás és képzés, illetve a készségek fejlesztése területén a beruházások és pénzügyi támogatások illeszkedésének elősegítése, valamint az oktatásba és képzésbe történő hatékony és fenntartható beruházások európai és nemzeti szinten történő megvitatásának ösztönzése az érintettek bevonásával.

A HÖÖK álláspontja szerint az adminisztratív személyzet mobilitásának célja, hogy az Egyetemek adminisztratív állományában dolgozó munkatársak, valamint jelentős kari adminisztratív feladatot is ellátó oktatók szakmai továbbképzését elősegítse, az Egyetemek egésze számára hasznosítható tapasztalatok, jó gyakorlatok megszerzését támogassa. A

Tempus Közalapítvány útmutatója mentén közétett intézményi felhívások azonban nem hangsúlyozzák ki eléggé a felsőoktatási minőségbiztosításban résztvevő oktatók/szakértők mobilitásának lehetőségeit. Ezért azt javasoljuk, hogy a központi útmutató egészüljön ki, hogy mely szervezeti egységekben dolgozó munkatársak érhetik el az intézményekben a pályázatokat. A HÖÖK az alábbi felsorolásra tenne javaslatot:

- Erasmus+ programmal foglalkozó tanszéki / kari / központi koordinátorok,
- külföldi hallgatókkal vagy nemzetközi projektekkel foglalkozó munkatársak,
- tanulmányi csoportok vezetői és munkatársai, kari és egyetemi Neptun felelősök
- az egyetemi és kari Kreditátviteli Bizottság(ok) tagjai,
- az egyetemi és kari Minőségbiztosítási Bizottság(ok) tagjai
- marketing és PR területen dolgozó kollegák,
- gazdasági osztály munkatársai,
- a Jogi Főosztály(ok) munkatársai,
- informatikusok,
- pályázati területen dolgozók,
- technológiai transzfer területén dolgozók,
- könyvtárakban - levéltárban dolgozók,
- adminisztratív feladatot is ellátó oktatók,
- a Klinikai Központ(ok)ban és az egyetemi gyógyszertár(ak)ban dolgozók,
- a felsőoktatási intézmény fenntartásában működő köznevelési intézmények dolgozói.

5. Az üzleti világ és a ipar képviselőinek bevonása a MAB működésébe

Az ESG 2015 alapján hozott ENQA ajánlás szükségessé teszi az üzleti világ és az ipar erőteljesebb képviselői részvételét a szakbizottságokban. A HÖÖK, a Fokozatváltás a Felsőoktatásban stratégia és cselekvési tervvel is összhangban, támogatja azt a törekvést, hogy a következő két éves időszakban, 2022-ig a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara illetve a Fiatal Vállalkozók Szövetségének bevonásával egy-egy tag delegálásra kerülhessen a piaci szektorból is a Szakbizottságokba. Hisszük, hogy a felsőoktatási képzéseket a valós munkaerőpiaci igényekhez kell igazítani, hiszen csak így válhatnak a felsőoktatási intézmények

a gazdaságfejlesztés fajsúlyos tényezőivé. Széles körben és magas minőségben szükséges elérhetővé tenni azokat az ismereteket, amelyek megfelelő alapot jelentenek a hazai és nemzetközi gazdaságban való teljesítéshez, más szóval, a társadalom és a gazdaság által igényelt képességeket szinkronba kell hozni az alapképzés által nyújtott tudásanyaggal. Fontosnak tartjuk továbbá, hogy a Testület munkáját is szükséges megerősíteni valamelyik szervezet által delegált magas rangú képviselő személyében, ezzel a legfőbb döntéshozó szervben is megjeleníthetővé válnának a munkaerőpiaci oldal képviselőinek érdekei.